

Jezuitské gymnázium v Spišskej Kapitule

Študenti a školské drámy z polovice 17. storočia

Miroslav Varšo

VARŠO, M.: Jesuit College in Spišská Kapitula : Students and School Dramas in the Middle of the 17th Century. *Studia Aloisiana*, 6, 2015, 3, s. 47 – 64.

Jesuit baroque theatre spread out through the Europe by Jesuit colleges was a high educational and cultural effort in the time of the re-catolicism of the 17th–18th century. In Slovakia, as in other European countries, Jesuit drama had a great importance not just because of the intellectual and cultural struggle with the developed protestant theatre, but also as a way of education giving the important cultural imprint to the following generations. One of the educational centres in the east part of Upper Hungary (today Slovakia) was Spišská Kapitula. The preserved school dramas from Spišská Kapitula college disclose interesting informations about the dramas production, staging, language, spectators, students, teachers and some personalities having in the coming times an influence on the cultural and political development of the region.

Keywords: Jesuit drama, school theatre, Spišská Kapitula

Školské drámy boli neoddeliteľnou súčasťou jezuitského vzdelávacieho systému. V jednom z prvých jezuitských kolégií, v Mamertine na Sicílii, je doložená školská divadelná hra už v roku 1551, jedenásť rokov po schválení jezuitského rádu pápežom Pavlom III. Iným príkladom vzdelávania v hudbe a v divadle je Nemecké kolégium (Collegium Germanicum), založené v roku 1552 v Ríme. Dôraz sa kládol na učenie a cvičenie rétorických schopností, pričom jednou z nevyhnutných a najvyššie cenených súčastí dobového humanistického vzdelávania bola školská dráma.¹ Usmernenia ku školskej

1 Porov. KAČIC, L.: Jezuitská školská hra a hudba na Slovensku v 17. – 18. storočí. In: CSONTOS, L. (ed.): *Jezuitské školstvo včera a dnes*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie 12. októbra 2006 v Trnave. Trnava, 2006, s. 177.

dráme sa nachádzajú v *Ratio studiorum*², kde bol už čiastočne vymedzený postoj k humanistickému divadlu: „Tragédie a komédie sa smú tvoriť zriedkavo a musia byť písané v latinčine. Musia mať duchovnú a vzdelávaciu tému... Ženské líčenie a odevy nie sú dovolené...” (*Ratio studiorum*, 13)

Ratio studiorum jasne stanovuje cieľ a zmysel drámy, ktorým je duchovno a vzdelanie. Zároveň sa školská dráma odlišovala od svetského humanistického divadla zákazom ženských rolí, zákazom tanca a textov v reči ľudu. Pôvodné predpisy boli časom modifikované. Ženské postavy boli obsadzované študentmi – chlapcami,³ postupne bol zavádzaný ľudový jazyk ruka v ruku s otvorením sa divadla verejnosti. Latinčinu, opodstatnenú výukou, v službách ktorej bolo divadlo, nahrádzala ľudová reč najprv v medzihrách alebo v prológoch k jednotlivým výstupom, neskôr výnimočne aj v celom vystúpení.

Z formulácií *Ratio studiorum* možno vyvodíť dôležitú úlohu morálneho aspektu v školských hrách. Ten vyplýval z presvedčenia, že tak aktér, ako aj divák sa pri vnímaní dobrého charakteru sám vnútorne mení.⁴ Vnímanie jezuitskej školskej drámy vychádzalo z princípov definovaných v ignácovských duchovných cvičeniach. Išlo o spôsob vhlbenia sa do predstavovanej scény tak, že jedinec sa stal súčasťou predstavovanej scény. Čítanie a rozprávanie bolo prvým krokom k pochopeniu. Popri tom sa mal človek pokúsiť o videnie priestoru (*composición viendo el lugar*), a to čoraz hlbšie. Po predstavení priestoru ho treba pozorovať (*contemplación*) alebo sa doň vhlbiť (*meditación*) prostredníctvom sily predstavy (*imaginación*).⁵ Stať sa súčasťou predstavovanej scény nebolo cieľom tohto vhlbenia sa do zvolenej témy. Najdôležitejší bol záver. Jeho úlohou bolo z pozorovaného na scéne vyvodíť pozitívne dôsledky pre seba, čo podstatne súviselo s vnútornou premenou človeka vykonávajúcего duchovné cvičenia. Keďže základnou myšlienkou dramatického pôsobenia mala byť vnútorná premena zúčastnených, aj témy divadelných drám v začiatkoch čerpali z bohatstva tradičných morálnych hodnôt stredoveku. Hry písali profesori vyšších tried a podliehali schváleniu rektora kolégia. Samotné naštudovanie hry a jej predvedenie bolo súčasťou učebného procesu.

Principiálne možno dramatické vystúpenia rozdeliť do troch kategórií. K základným patrila tzv. deklamácia s niekoľkými účinkujúcimi a s rozsahom 400 – 500 slov. Stredný typ predstavovali tzv. *actiunculae* (krátke drámy),

2 *Ratio studiorum* je súbor pravidiel pre provinciálov, rektorov, prefektov štúdií, profesorov fakúlt Svätého písma, scholastickej teológie, profesorov filozofie, matematiky, nižších štúdií, úpravy pre písomné práce, pre odmeny, profesorov gymnázií, školastikov, cudzích poslucháčov, pravidiel pre gymnáziá a vyučujúcich rozpracované do konkrétnych bodov. Porov. ŠIMONČIČ, J.: Školstvo Spoločnosti Ježišovej na Slovensku 1561 – 1773. In: CSONTOS, L. (ed.): *Jezuitské školstvo včera a dnes*, s. 38.

3 Obsadzovanie ženských rolí chlapcami vychádzalo z prirodzených daností. V kláštorných kolégiách jezuitov študovali iba chlapci. Naopak, v dievčenských školách (uršulínky, notredamky a pod.), kde sa učili iba dievčatá, hrali mužské postavy dievčatá (za tento postreh vďačí L. Kačicovi).

4 Porov. PARK, J.: Not Just University Theatre : The Significance of Jesuit School Drama in Continental Europe. In: WETMORE, K. J. (ed.): *Catholic Theatre and Drama : Critical Essays*. California, 2010, s. 32.

5 *Duchovné cvičenia*, 47. Porov. NEGBEN, Ch.: Theater, s. 4. <http://ieg-ego.eu/de/threads/europaeische-medien/medien-des-religioesen-transfers/christoph-nebgen-religioeses-theater-jesuitentheater> (21. 5. 2015).

ktoré sa nečlenili na dejstvá, trvali asi hodinu a obsahovali rôzne monologické, dialogické, hudobné a niekedy aj tanečné prejavy. Najvyšší typ predstavenia tvorila tzv. *comoedia generalis*, v ktorej vystupovali žiaci celej školy, prevažne na záver školského roku alebo na význačné sviatky.⁶ Aspoň raz počas školského roku jednotlivé triedy alebo aj celá škola uviedla dramatické predstavenie. To patrilo k najvyššiemu stupňu verejnej prezentácie poznatkov (*academia*). Štúdia sa zaoberá vybranými tromi školskými hrami najvyššieho typu, ktoré sa čiastočne zachovali v periochách.

Jezuitské gymnázium v Spišskej Kapitule

Jezuitské divadlo bolo na Spiši prítomné už od polovice 17. stor., keď sa v roku 1648 otvorili prvé triedy gymnázia v Spišskej Kapitule. Novodobé štúdie prejavujú čiastočný záujem o preskúmanie fenoménu barokového divadla v tomto priestore.⁸

Jezuiti, rehoľa, ktorá vznikla v protireholnom ovzduší priamo vnútri Cirkvi,⁹ sa objavujú na Spiši v roku 1604, viac ako štyri desaťročia po tom, ako ich do Trnavy povolal uhorský prímás Mikuláš Oláh. Ich prítomnosť na Spiši bola výsledkom povolania kaločského arcibiskupa a spišského prepošta Martina Petheho de Hethes v siedmy rok jeho pôsobenia v Spišskej Kapitule, jedinej katolíckej farnosti na Spiši.¹⁰ Pethe prejavoval už od začiatku svojho pôsobenia podobnú húževnatosť v úsilí o duchovnú obnovu a rekatolizáciu ako ním pozvaní členovia mladého reholného rádu. Keď ho obyvatelia Spišského Podhradia vyhnali počas konania vizitácie, podobne ako potom aj obyvatelia

6 Porov. KAČIC, L.: Jezuitská školská hra a hudba na Slovensku v 17. – 18. storočí. In: CSONTOS, L. (ed.): *Jezuitské školstvo včera a dnes*, s. 175–188.

7 Academia predstavovala najvyšší stupeň vyučujúcej metódy pozostávajúcej z piatich prvkov: prelectio (prednáška), repetitio (opakovanie), disputatio (dišputa), compositio (slohové cvičenia v klasických jazykoch), academia (verejné vystúpenie). Porov. BIZOŇOVÁ, M.: Spoločnosť Ježišova a jej charakteristika. In: NOVOTNÁ, M. (ed.): *K počiatkom jezuitov na Spiši: Ján Voško – z reštaurátorskej tvorby*. Levoča, 2013, s. 18.

8 Porov. CESNAKOVÁ-MICHALCOVÁ, M.: *Kapitoly z dejín slovenského divadla od najstarších čias po realizmus*. Slovenská akadémia vied, 1967, s. 94–95; KRET, A.: Divadlo na Spiši : Od počiatku po meruôsme roky : Fakty a problémy súvisiace s prípravou ucelených dejín divadla regiónu. In: *Slovenské divadlo*, 54, 2006, s. 345; STAUD, G.: *A Magyarországi Jezsuitsa Iskolai Színjátékok Forrásai I. 1561 – 1773*. Fontes Ludorum Scenicorum in Scholis S.J. Hungariae. Pars prima. Budapest, 1984, s. 455–463; KAČIC, L.: Jezuitská školská hra a hudba na Slovensku v 17. – 18. storočí. In: CSONTOS, L. (ed.): *Jezuitské školstvo včera a dnes*; CHALUPECKÝ, I.: K začiatkom jezuitského školstva v Levoči. In: CSONTOS, L. (ed.): *Jezuitské školstvo včera a dnes*, s. 167.

9 Na reformnej porade v r. 1538 bol za pontifikátu pápeža Pavla III. podaný návrh na zákaz prijímania novicov do všetkých jestvujúcich reholí, aby vymrela jedna reholná generácia, od ktorej pre reformu vraj nebolo čo očakávať. Jeden z prvých Ignácových spolupracovníkov ho odhovára od úmyslu založiť reholu pre „veľmi zlý zvuk“ reholného mena. Porov. ŠPIRKO, J.: Ku 400. výročiu Spoločnosti Ježišovej. In: *Kultúra*, 1941, 5–6, s. 1–2.

10 Porov. OLEJNÍK, V.: Synopsa dejín Spišskej rezidencie Spoločnosti Ježišovej od jej príchodu na Spiš. In: NOVOTNÁ, M. (ed.): *Acta Musei Scepusiensis : Pohľady do minulosti VII*. Slovenské národné múzeum – Spišské múzeum v Levoči, Levoča, 2007, s. 121.

Spišských Vlách, 21. septembra 1604 vystavil listinu o pripadnutí majetkov kartuziánskeho kláštora na Skale útočiska jezuitom so zámerom zriadenia gymnázia.¹¹ Išlo o dediny nachádzajúce sa v blízkom okolí (Kličov, Tomášovce, Arnutovce a jeden dom v Levoči).

Jezuitskí pátri museli na začiatok svojho pôsobenia na Spiši počkať ešte osemnásť rokov. Dôvodom bolo vypuknutie Bočkajovho povstania. Prepošt z obavy o svoj život opustil sídlo v Spišskej Kapitule a o rok nato zomrel vo Viedni na následky útrap počas úteku.

Členovia Spoločnosti Ježišovej sa po druhý raz pokúsili usadiť na Spiši v roku 1622, zásluhou manželky palatína Krištofa Turza, Zuzany Turzovej, rod. Erdödyovej,¹² ktorá poslala provinciálovi Rakúskej provincie Spoločnosti Ježišovej prosbu o vyslanie pátrov na jej majetky na Spiši. Prví dvaja prišli v roku 1622 a bývali na Spišskom hrade. Ich pobyt sa skončil v roku 1632 smrťou pátra Martina Kaldiho, keď bola spišská šľachtická misia odvolaná do Trnavy. Už niekoľko rokov nato však Štefan Čáki, zanietený katolík, povolal jezuitských pátrov na Spišský hrad a zveril im duchovnú správu hradného dvora a jeho okolia. V tomto čase pôsobili v spišskej misii (*Missio Scepusiensis*) dvaja pátri: Žigmund Katai a Pavol Suhai. Po neúspešnom pokuse udržať sa vo výhodnejšie položenom Spišskom Podhradí (*braxatorium*) sa konečne s príchodom Mateja Tarnóciho (12. mája 1648) jezuitom podarilo získať budovu bývalej kapitulskej fary¹³ a benefícium Kaplnky Božieho tela v Spišskej Kapitule (kaplnka Zápoľskovcov). Už od prvého roku získania budovy sa pozornosť pátrov sústredila na školské aktivity, o čom svedčí skutočnosť, že už v prvom roku získania benefícia otvorili aj školu, a to v získanom dome Kodria, keďže darovaný objekt nebol na účely kolégia vhodný.¹⁴

V súvislosti s novým gymnáziom v Spišskej Kapitule zaznamenávame väčší počet programov divadelných drám zo známej Brewerovej levočskej tlačiarne, predovšetkým v rokoch 1649 – 1651. Množstvo aktivít vzbudzuje rešpekt pri uvedomení si počtu jezuitských pátrov a učiteľov pôsobiacich v prvých rokoch existencie kolégia. V čase otvorenia školy pôsobila v Spišskej Kapitule misia iba s tromi členmi. Tvorili ju Stephanus Gosthoni, Ioannes Magala a Paulus Suhai.¹⁵

11 Porov. OLEJNÍK, V.: Spišskí prepošti od bitky pri Moháči po vznik Spišského biskupstva. In: HROMJÁK, L. (ed.): *Z dejín Spišského prepoštvá*. Zborník medzinárodnej konferencie pri príležitosti 800. výročia prvej známej písomnej zmienky o Spišskom prepoštvá. Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojaššáka, Spišské Podhradie, 2010, s. 140.

12 Porov. HROMJÁK, L.: Snahy o povýšenie Spišského prepoštvá na biskupstvo. In: HROMJÁK, L. (ed.): *Z dejín Spišského prepoštvá*, s. 87.

13 Porov. OLEJNÍK, V.: Spišskí prepošti od bitky pri Moháči po vznik Spišského biskupstva. In: HROMJÁK, L. (ed.): *Z dejín Spišského prepoštvá*, s. 143.

14 Porov. CHALUPECKÝ, I.: K začiatkom jezuitského školstva v Levoči. In: CSONTOS, L. (ed.): *Jezuitské školstvo včera a dnes*, s. 167.

15 Porov. LUKÁCS, L. S. I.: *Catalogi Personarum et Officiorum Provinciae Austriae S.I., III (1641 – 1665)*. Romae, Institutum Historicum S.I. Via dei Penitenzieri 20, 1995, s. 222.

Pátri si vypomohli svetskými učiteľmi filozofie, Ignácom Petriciom, Jurajom Bohemom a Václavom Košoliom. Obliekli ich do rehoľného rúcha – kleriky.¹⁶

Významnú úlohu pri rozvoji kolégia zohral prepoš Matej Tarnóci (1605/15 – 1655), rodák zo Zemianskych Kostolian – Dolných Leloviec, rekatolizátor a štedrý podporovateľ jezuitskej rehole. V prvých rokoch jeho pôsobenia na Spiši mu bolo venovaných niekoľko školských hier. Hneď druhú divadelnú hru, vychádzajúcu z alegórie, *Mitra Persica seu infula solaris* z roku 1649 zahrli študenti gymnázia na jeho počesť. Podobne aj štvrtá hra *Sapientia Salomonis* z roku 1649 bola venovaná Matejovi Tarnóciemu, sídliaťmu v Spišskej Kapitule, keďže jeho titulárne miesto bolo v tom čase obsadené Turkami. Náklonnosť k biskupovi vyjadruje aj scénka s charakterom školskej hry. Inscenuje pohrebnú rozlúčku biskupa a jeho bratov so zomrelou matkou Helenou, rod. Vysočányovou (Aquila Vyszochaniana, 1649). V nej študenti jezuitského gymnázia odprevádzajú zomrelú svojimi modlitbami do neba.¹⁷ Pravdepodobne v rovnakom roku bolo vytlačené aj novoročné blahoželenie (*Ramus Stemmatibus Gentilitii*, 1650, 8 tlačných strán¹⁸), dve hry s venovaním takisto Matejovi Tarnóciemu. Témou predvedenia prvej z nich bolo jeho titulárne miesto, Čanád. Hra, podľa vytlačeného obsahu tragédia, hovorí o smrti prvého čanádskeho biskupa sv. Gerarda (*S. Gerardus Csanadiensis Episcopus*, 1650). Druhá hra venovaná biskupovi sa zamýšľa nad vážnosťou a dôstojnosťou biskupského úradu (*Pragmaticon Mitrophoricum*, 1650).¹⁹

Programy a obsadenie vybraných hier

*Sapientia Salomonis*²⁰ (1649)

Hra *Sapientia Salomonis* s programom z roku 1649 sa radí ku predstaveniam najvyššej úrovne školskej drámy, teda k tzv. *comoedia generalis*. S dvoma prológmi, piatimi dejstvami, tromi chórmí a dvoma medzihrami ponúka najširší repertoár. Námet hry vychádza z biblických textov uvedených na okraji tlačeného programu (texty z Knihy Múdrosti a z Prvej Knihy kráľov). Ich výber dáva tušiť premyslený zámer, ako to ukazuje náčrt dramatického vrstvenia sujetu:

16 Porov. OLEJNÍK, V.: Dejiny Spišského kolégia – Dejiny Spišskej rezidencie. In: NOVOTNÁ, M. (ed.): *K počiatkom jezuitov na Spiši : Ján Voško – z reštaurátorskej tvorby*, s. 46.

17 Obsah hry má 10 tlačných strán a rovnako ako ostatné programy divadelných hier bola vytlačená bez impresa (bez uvedenia autora hry). Porov. HORVÁTH, P.: Exulantské a katolícke tlače vydané Vavrincom Brewerom (1625 – 1664). In: *Kniha '97 – '98*. Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry. Martin, 2000, s. 145–157, 151–152.

18 Tentoraz tlač obsahuje aj meno autora: Johannes Ratulowski, meno tlačiaru: Brewer a miesto a rok vydania: Leutschoviae, 1650. Porov. HORVÁTH, P.: Exulantské a katolícke tlače vydané Vavrincom Brewerom (1625 – 1664). In: *Kniha '97 – '98*, s. 152.

19 Porov. HORVÁTH, P.: Exulantské a katolícke tlače vydané Vavrincom Brewerom (1625 – 1664). In: *Kniha '97 – '98*, s. 153.

20 Šalamúnova múdrosť.

Prológ 1 uvádza hru obecenstvu s novoročnými prianiami.

Prológ 2 je predstavením témy hry obrazom Múdrosti, ktorá sa po dlhom čase približuje k mestu, aby sa uchádzala o priazeň kráľa.

1. dejstvo v piatich scénach opisuje cestu Múdrosti k inteligentným stvoreniam, nakoniec aj ku kráľovi Šalamúnovi, ktorému sa Múdrost zapáči.
2. dejstvo v prvých dvoch scénach vyjadruje kráľovu túžbu po dosiahnutí múdrosti obrazom túžby ženícha po neveste. Prvá medzihra je hudobnou scénou. Uzatvára tému približovania sa múdrosti k človekovi túžiacemu po nej melódiou flauty. Scény 4 – 8 vnášajú do priamočiareho deja komplikáciu, múdrost ustupuje túžbe po moci a pomste. Nosnou témou prvého chóru je krv pomsty.
3. dejstvo je trojscénovým víťazným ťažením mladého mocného kráľa, končiacim sa symbolicky chórom, v ktorom je po turbulentnom prejave moci Šalamún pozvaný opäť obrátiť pozornosť k múdrosti.
4. dejstvo, štruktúrované podobne ako predchádzajúce, opisuje v troch scénach Šalamúnovo približovanie sa k múdrosti a vrcholí chórom – svadbou Šalamúna s Múdroťou.
5. dejstvo, inšpirované biblickým textom o pridaní mnohých darov k múdrosti, nadeľuje ženíchovi aj slobodné umenia. V tretej medzihre sa kríži biblický svet s múdroťou tohto sveta. Scény 2 – 4 tematizujú prejavy Šalamúnovej múdrosti známe z biblických rozprávání; v záverečnej medzihre Šalamún zloží skúšku múdrosti v dišpute s gréckym profesorom a latinským pedagógom.

Dráma vrcholí poslednou scénou, návštevou kráľovnej zo Sáby, ktorá obdivuje múdrost kráľa Šalamúna.

Epilóg vyzdvihuje Šalamúnovu múdrost, teraz prítomnú v konaní prítomných hodnostárov.

V hre *Sapientia Salomonis* vystúpilo spolu 71 postáv, zahraných 41 študentmi. Z dnešného pohľadu je tu niekoľko zaujímavých momentov. Päť hlavných postáv, kráľa Šalamúna (Joannes Mokro), jeho génia (Ladislaus de Csák), Múdrosti (Stephanus de Csák), kráľovnej zo Sáby (Petrus Fekete) a vyslanca u kráľa Hirma (R. D. Ignatius Patricius), dopĺňalo množstvo vedľajších postáv. Múdrost zosobňuje Štefan Čáki a kráľovnú zo Sáby Peter Fekete, nepomenované ženy na scéne zastupujú Juraj Laki a Žigmund Chemnicki. Niektorí stvárňujú počas predstavenia aj niekoľko postáv, pochopiteľne, v jednotlivých za sebou najsledujúcich vystúpeniach. Ignatius Patricius theol. mor. aud. (poslucháč morálnej teológie) vystupuje v treťom dejstve, v druhom výstupe ako Semei, ktorého kráľ Šalamún dáva zabiť na žiadosť svojho umierajúceho otca Dávida, zatiaľ čo v druhom výstupe piateho dejstva je vyslancom kráľa Hirma. Georgius Laki, maďarský študent zemianskeho (šľachtického) stavu, opakovane berie na seba niekoľko rolí. V sále kráľa Šalamúna vystupuje ako Udatnosť (*Fortitudo*), v sále kráľovnej zo Sáby je členom jej sprievodu, predstavuje i jednu z rozkoší zvädzajúcich kráľa Šalamúna, ale i jeden z piatich zmyslov – Hmat, jednu z túžob, či žien a nakoniec aj slobodné umenie Aritmetiku. Množstvo

rolí študenta z triedy nazývanej grammaticae azda poukazuje na výnimočné vlohy, ktoré ho predurčili na obsadenie šiestich tak rozdielných postáv v jednej divadelnej dráme.

*S[anctus] Gerardus, Csanadiensis Episcopus*²¹ (4. septembra 1650)

*Titulná strana programu Sv. Gerard (sv. Juraj), čanádsky biskup*²²

Program školskej drámy pozostávajúcej z prológu, piatich dejstiev a epilógu obsahuje odkazy na pramene, ktorými sa študenti pri tvorbe inšpirovali. Námet hry je špecifický, spojený s menovaním Mateja Tarnóciho za čanádskoho biskupa. Sv. Gerard (980 – 1046), pôvodom Benátčan, bol jeho dávny predchodcom v úrade. Sv. Štefan mu zveril do výchovy svojho syna Imricha. Hlavnou témou hry je jeho pôsobenie a martýrska smrť na známom budapeštianskom vrchu Gellért, pomenovanom na pamiatku miesta jeho mu-

²¹ Svätý Gerard, čanádsky biskup.

²² Čiastočne dostupné aj na internetovej stránke Sečénioho knižnice: <http://www.arcanum.hu/oszk/lpext.dll/eRMK/5efc/5fbc/6334> (21. 5. 2015).

čeníckej smrti. Okrem martyrológie sa ako prameň spomína práca známeho talianskeho humanistu Bonfiniho (1427 – 1505) *Rerum Ungaricarum decades*, 1. – 2. kniha, o počiatkoch dejín maďarského národa.

Výber námetu, ako aj prameňov, o ktoré sa opiera samotná inscenácia, je dôkazom schopnosti pedagógov motivovať študentov. Keďže ide o spracovanie výseku dejín spojených s kristianizáciou maďarského národa, 17 z 36 vystupujúcich, teda skoro polovica, boli maďarskí študenti (v programe s prívlastkom nob. Ung. alebo nobilis Ungarus). Okrem prípravnej triedy parvy v dráme účinkovali aj študenti z ostatných ročníkov. Zo známych mien tu boli zastúpení grófski synovia Stefan Čáki (rétor), Ladislav Imrich Čáki (grammatista) a Ladislav Vešelény z Hadadu (principista).

*Magnes Amoris Divini*²³ (1650)

Dráma *Magnes Amoris Divini* bola predvedená o rok neskôr ako *Sapientia Salomonis* a možno ju v istom zmysle pokladať za jej pokračovanie, ako tomu nasvedčujú niektoré spoločné motívy a postavy (mudrci hľadajúci novonarodeného kráľa, betlehemska skala, Šalamún, kráľovná zo Sáby...).

Zatiaľ čo v hre *Sapientia Salomonis* vystupovalo 38 študentov zo štyroch vyšších tried s tromi študentami morálnej teológie, do inscenácie hry *Magnes Amoris Divini* sa zapojilo 148 študentov zo všetkých ročníkov. Vystupuje tu 14 hlavných postáv (Gašpar, Melichar a Baltazár, ich géniovia, Herodesov génius, Mária, Ježiš, 7 pastierov, Príťažlivosť Božej lásky) a 147 vedľajších postáv, pričom najväčším počtom postáv disponuje kráľ Herodes. Vo vystúpení má 18 veliteľov, 6 kňazov, 5 matematikov, jeho génia sprevádza 8 vojenských veliteľov. 17 Herodesových zbesilostí počtom vysoko prevyšuje aj chór neviniatok v počte 12 a nemôže sa mu rovnať ani anjelský chór 6 anjelov. Aj ostatní králi pôsobili na scéne veľkolepo, Gašpar so sprievodom 17 Arabov, Melichar s 15 Sabejčanmi a Baltazár so 16 Chaldecami/Babylončanmi. Javisko muselo v niektorých scénach tejto hry pojať naraz aj 60 vystupujúcich.

Pri množstve osôb na scéne kontrastne pôsobia dve osamotené postavy – Mária s Ježišom –, ku ktorým väčšinu postáv priťahuje Božia láska. Na scéne úplne chýba Jozef.

Hlavné postavy, králi a ich géniovia, boli obsadené študentmi zemianskeho (šľachtického) stavu z vyšších ročníkov. Kráľovské sprievody dostávajú na scéne najväčší priestor, čo je zaujímavou variáciou stvárnenia príbehu oproti biblickej predlohe. V hre zjavne išlo o inscenáciu veľkolepých kráľovských sprievodov. Už v prológu je zdôraznená funkcia miestodržiteľa, vladára zodpovedného za územie a ľudí žijúcich na ňom. Téma spravodlivého a múdreho kráľa s početným sprievodom dominuje vo všetkých dejstvách. Hra venovaná Pavlovi Pálfimu sa nesie v štýle oslavy spravodlivého a múdreho pastiera a kráľa, zvýraznenej patričnou pompou.

Študenti jezuitského gymnázia v roku 1649 – 1650

Z roku 1649 sa zachovali 3 periochy,²⁴ z nasledujúceho roku 1650 až 5.²⁵ Väčšinou ide o drámy najnáročnejšieho druhu, čo si určite od učiteľov i študentov vyžadovalo neobyčajnú húževnatosť pri príprave aj predvedení divadelných predstavení. Zároveň sú pochopiteľné isté obmedzenia počtu účinkujúcich. Napríklad v hre *Sapientia Salomonis* nehrá nik z elementárnej triedy (parva) a z ostatných tried sa tu vyskytujú len mená vybraných študentov.

Periochy obsahujú množstvo informácií o študentoch jezuitského gymnázia v Spišskej Kapitule. Z programov sa podľa zoznamu vystupujúcich dá približne zostaviť pomenovanie aj obsadenie jednotlivých ročníkov.²⁶ Približne preto, že v dráme nemuseli bezpodmienečne vystupovať všetci študenti, aj keď ich počet uvádzaný v jezuitských kronikárskych zápisoch sa približuje k počtu osôb uvedených v zoznamoch hier s vyšším obsadením. Keďže sa počas školského roku hralo niekoľko prestavení, a to aj v krátkom časovom rozpätí, bolo nevyhnutné vhodne rozložiť sily študentov a ich učiteľov.

Podľa *Ratio studiorum* malo mať gymnázium maximálne päť tried: tri gramatické, poetické a rétoriku, týmto mohla byť predradená tzv. parva. V provinciách sa dávali triedam odlišné názvy. Gymnázium v Spišskej Kapitule malo nasledujúce pomenovania: parva pre nultý ročník, principia, grammatica, syntaxis, poetica, rhetorica. Posledná, rhetorica, bola vo všetkých provinciách nazývaná rovnako. Poetica bola špecifikom českej a rakúskej provincie, v ostatnej Európe sa nazývala humanitas.²⁷ V programoch z rokov 1648 – 1650 sa rozlišujú infimisti a principisti ako dve triedy. Rozdelenie najnižšej gramatickej triedy na dva samostatné ročníky je známe aj z pražských programov, kde sa v niektorých periochách delí na gramatiku „nižšiu“ (minor) a „vyššiu“ (major).²⁸ V programe hry *Magnes Amoris Divini* by infima mala zodpovedať najnižšej gramatike (infima classis grammaticae) a principia (classis principiorum) vyššej gramatike. V tomto prípade malo gymnázium podľa perioch z roku 1650 až sedem tried:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
parva	infima	principia	grammatica	syntaxis	poetica	rhetorica

24 Názvy programov: *Mitra Persica seu Infula Solaris*; *Caput Toli in Insignibus*; *Sapientia Salomonis*.

25 Názvy programov: *S. Gerardus Csanadiensis Episcopus*; *Pragmaticon Mitrophoricum*; *Magnes Amoris Divini*; *Sapientia Salomonis in Roboamo Perdita*; *S. Stephanus* (program vytlačený v r. 1650, hra predvedená 1. januára 1651).

26 Za tento nápad ďakujem Vladimírovi Olejníkovi.

27 Porov. JACKOVÁ, M.: *Divadlo jako škola ctnosti : Jezuitské školské drama v Praze v první polovině 18. století*. Praha, 2011, s. 24–25.

28 Porov. JACKOVÁ, M.: *Divadlo jako škola ctnosti : Jezuitské školské drama v Praze v první polovině 18. století*, s. 25.

Žiaci sa do jednotlivých tried zaraďovali nie podľa veku, ale podľa vedomostí. Možno to dedukovať z fluktuácie študentov v ročníkoch. Ladislav Čáki sa v programe *Appolo Coelis Redditus* (1648) a *Mitra Persica* (1649) uvádza ako principista, v programe *S. Stefanus* (1649) o ročník nižšie ako infimista, v programoch *S. Gerardus* (1650) a *Magnes Amoris Divini* (1650) ako grammatista, v hre *S. Stefanus* (1651) je už v triede poetica, teda akoby preskočil jeden ročník. Výnimočným prípadom je Casimirus Sobkovicz, ktorý z parvy (*Mitra Persica*, 1649) skončil medzi poétmi (*Magnes Amoris Divini*, 1650), čo by znamenalo, že kontrahoval štyri ročníky. Ignatius Scheitt je podľa programov z roku 1648 – 1650 notorický infimista. Je otázne, nakoľko sú údaje z perioch so zoznamami vystupujúcich spoľahlivé, keďže je tu množstvo odlišností v písaní mien, uvádzaní či neuvádzaní spoločenského stavu alebo národnosti, v niektorých prípadoch aj v zaradení do ročníkov.

Študenti pochádzali väčšinou z Uhorska. V dráme *Mitra Persica* (1649) účinkovalo 128 študentov zo všetkých tried gymnázia a 4 poslucháči morálnej teológie.²⁹ Z toho pri menách štrnástich z nich stojí spresnenie národnosti *Ung.* (Ungarus – Maďar),³⁰ v jednom prípade *Polon.* (Poliak),³¹ v jednom sa pôvod spája s Viedňou – *Viennensis*, okrem posledného uvedeného mali všetci zemiansky (šľachtický) pôvod (nob. alebo nobil.).³² V hre *Sapientia Salomonis* vystupujú traja študenti morálnej teológie, dvaja s uvedením národnosti: Paulus Polentinus Bohemus (Čech), Jacobus Vincius Moravus (Moravák). Z uvedeného sa možno domnievať, že gymnazisti z Uhorska, pri ktorých nestojí nijaký prívlastok, sa hlásili k slovenskej národnosti.³³

Gymnazisti boli ubytovaní v jezuitskom dome, ale i v okolitých dedinách, nie však v Spišskom Podhradí: „Rovnako Podhradčania vedení nenávisťou

29 V jezuitskej kronike sa spomína už v roku otvorenia gymnázia (1648) asi 100 študentov: „Zakrátko bolo vo všetkých triedach školy takmer 100 žiakov.“ V tom istom čase už bolo medzi nimi aj 20 chudobných študentov živených z almužien.“ Porov. OLEJNÍK, V.: Synopsa dejín Spišskej rezidencie Spoločnosti Ježišovej od jej príchodu na Spiš. In: NOVOTNÁ, M. (ed.): *Acta Musaei Scepusiensis : Pohľady do minulosti VII*, s. 147.

30 Spresnenie Ung. nie je konzistentné: David Bellevari je v r. 1649 uvádzaný s dodatkom nobil. Ung., o rok neskôr iba s nobil, podobne aj Andreas Berzevici opakovane menovaný v tom istom programe *Mitra Persica* z r. 1649. Názor na národnosť – natio – sa v druhej polovici 17. stor a v prvej polovici 18. stor. v Uhorsku menil. Je pravdepodobné, že národnosť úzko súvisela so znalosťou jazyka, teda Ung. by mal ovládať maďarský jazyk. V divadelných programoch sa národnosť uvádza pravdepodobne len v prípade, že nejde o etnického Slováka v matrikách označovaného ako Slavus. Hungarus by v tomto prípade malo užší význam príslušníka etnického národa maďarského. Porov. MARSINA, R.: Noviciát Spoločnosti ježišovej pre Uhorsko v Trenčíne (1655 – 1772). In: CSONTOS, L. (ed.): *Jezuitské školstvo včera a dnes*, s. 163–164.

31 Poľské mená Albertus Gladecki nob. Polon. a Casimirus Szobkovich nob. v obsažnejšom programe *Magnes Amoris Divini* z nasledujúceho roka (1650) chýbajú. Môže tu ísť o dôsledok prejavu nevôle Lubomirského, ako ju zachytáva Synopsa dejín Spišskej rezidencie? Porov. OLEJNÍK, V.: Spišskí prepošti od bitky pri Moháči po vznik Spišského biskupstva. In: HRONJÁK, L. (ed.): *Z dejín Spišského prepoštvá*, s. 245.

32 Aj v tomto prípade sú údaje v programoch nie celkom presné. Napr. v zozname študentov hry *Magnes Amoris Divini* je Andreas Basta uvedený bez dodatku nob. a zároveň aj s dodatkom nob.

33 Na gymnázii v Spišskej Kapitule sa slovenská reč vedome pestovala. Porov. VARŠO, M.: Jezuitské divadlo v Spišskej Kapitule : Divadelné drámy z polovice 17. stor. In: *Slovenské divadlo*, 62, 2014, s. 190.

prísne zakazovali svojim obyvateľom ponúkať našim študentom ubytovanie. Veľmi to uškodilo našim školám, pretože zastrašení obyvatelia okolia sa neodvážili poslať k nám svojich synov. Napriek tomu aj vďaka zručnosti našich pátrov prichádzajúci študenti boli zo dňa na deň ubytovaní v našom dome alebo v susedných dedinách Studenec, Jablonov a inde.”³⁴ Varietu dopĺňajú študenti evanjelického vyznania, o ktorých je zmienka v jezuitskej kronike. Tí sem prichádzajú už v roku 1648 a bývajú spolu s grófskymi synmi Štefanom a Ladislavom Čákiovcami: „Do našej školy poslal oboch svojich synov Štefana a Ladislava aj najosvietenejší pán Štefan Čáki. Ubytovanie im vo svojej rezidencii poskytol najdôstojnejší pán Matej Tarnóci, ktorý u seba vydržoval takmer dvanástich synov šľachticov, predovšetkým heretikov, aby navštevovali našu školu.”³⁵

Záver

Krátky náhľad na vybrané divadelné programy z polovice 17. stor. zo Spišskej Kapituly pozýva k systematickému štúdiu zachovaných písomností súvisiacich s pestovaním drámy na jezuitskom gymnázii, ktorého pôsobnosť sa na Spišskú Kapitolu viaže iba na krátke obdobie rokov 1648 – 1772, potom však pokračuje v neďalekej Levoči, kam bolo presťahované (definitívne v roku 1773) aj s divadelnými aktivitami, keďže už na Turíce 1673 (14. marca) študenti predviedli predstavenie *Semiramis*. Z nasledujúcich rokov je známych množstvo predstavení spojených s kultúrnym životom mesta.³⁶ Je predpoklad, že okrem už známej a dostupnej dokumentácie v archíve Divadelného a filmového ústavu SAV a v budapeštianskych knižniciach (Univerzitná knižnica, Sečeniho knižnica, Piaristická knižnica), bude možné nájsť nové materiály nielen v spomenutých knižniciach, ale aj v doteraz menej skúmaných archívoch na Slovensku či v Rakúsku, čo je zámerom pokračujúceho výskumu.³⁷

34 OLEJNÍK, V.: Synopsa dejín Spišskej rezidencie Spoločnosti Ježišovej od jej príchodu na Spiš. In: NOVOTNÁ, M. (ed.): *Acta Musaei Scepusiensis : Pohľady do minulosti VII*, s. 245.

35 OLEJNÍK, V.: Dejiny Spišského kolégia – Dejiny Spišskej rezidencie. In: NOVOTNÁ, M. (ed.): *K počiatkom jezuitov na Spiši : Ján Voško – z reštaurátorskej tvorby*, s. 49.

36 Porov. CHALUPECKÝ, I.: K začiatkom jezuitského školstva v Levoči. In: CSONTOS, L. (ed.): *Jezuitské školstvo včera a dnes*, s. 168.

37 Štúdia je výstupom z grantového projektu VEGA: 2/0149/15/12 – Jezuitská školská dráma na Slovensku v 17. – 18. stor. I. etapa.

Zoznamy tried gymnázia v Spišskej kapitule v rokoch 1649 – 1650 podľa vybraných perióch

Mitra Persica seu infula solaris (24. 4. 1649)³⁸

parva		infima/principia	grammatica	syntaxis	poetica
Joan. Beckai nob.,	Lucas Kluhoshovskí,	infima	Matthias Almasi,	Joannes Berkoviski,	Blasius Bericka,
David Bellevari nobil. Ung.,	Joan. Kramar,		Andreas Basta,	Franciscus Bochenski,	Christianus Bervaldt,
Samuel Berthoti nobil. Ung.,	Albertus Krausovskí,	principia	Joannes Berzevici nob. Ung.,	Stephanus Budovnicki,	Valentinus Bitner,
Casparus Berzeviczi nobil.,	Joan. Kotkovskí,		Joannes Dravecki nob.,	Andreas Harmath nob. Ung.,	D. C. Stephanus de Csák,
Joannes Bipkovich,	Albertus Kurpius,	Joannes Horvath nob.,	Samuel Dravecki nob.,	Christophorus Horvath,	Petrus Fekete nobil. Ung.,
Blasius Borichka,	Martinus Kurpius,	D. C. de Chák,	Franciscus Fekete nobil.,	Petrus Manowski,	Stephanus Görgei nob.,
Sigismundus Chemnicki nobil. Ung.,	Joan. Lehocki nob.,	Georgius Lehocki nob.,	Philippus Hajduk,	Andreas Martinovszki,	Sebastianus Gribek,
Michael Chichochki,	Joann. Malichmi,	Michael Repassi nob. Ung.	Michael Horvath nobil.,	Christophorus Michaelis,	Joan. Jablonski nob.,
Stephanus Desöffi nob.,	Joan. Manovita,		Georgius Horvath nob.,	Joannes Nagylesenyei nobil. Ung.,	Balthasar Lehocki nobil.,
Martinus Dobai nob.,	Matthias Mriss,		Alexand. Jablonski nob.,	Stephanus Nagylesenyei nobil.,	Sebastianus Lukasovskí,
Matthias Dobovai nob.,	Bartholomaeus Ormanich,		Emericus Kiss nob.,	Georgius Robecius,	Stanislaus Mikulski,
Joann. Dovorany,	Andreas Regulus,		Georgius Kisselius,	Jacobus Rossa,	Matthias Mokro nob.,
Matthaeus Faber,	Jacobus Robecius,		Fabjanus Kossecki,	Stephanus Komaromi nobil. Ung.,	Blasius Tomkovicz
Joann. Földi nobil.,	Laurentius Sagittarius,		Ladislav Körtvélessi nob. Ung.,	Laurentius Saskevicsz,	
Ludovicus Frölich nob.,	Joan. Sartor nobil.,		Georg. Laki nobil.,	Albertus Skultetus,	
Adamus Gergei nob. Ung.,	Georgius Sartoris,		Matthaeus Margas,	Jacobus Snyurka,	
Albertus Gladecki nob. Polon.,	Matthias Siroki,		Jacobus Mriss,	Joannes Szolakovich,	
Gabriel Görgei nob.,	Joan. Sóoss nob.,		Simon Petrikovskí,	Georgius Vatechowszki,	

³⁸ <http://www.arcanum.hu/oszk/lpext.dll/eRMK/5efc/5fbc/6e2f> (21. 5. 2015), Sečeniho knižnica, Budapešť.

parva		infima/principia	grammatica	syntaxis	poetica
Valentinus Gribcusi,	Jacobus Suatkovich,		Joann. Regulus,	Matthias Vidkovich,	
Casparus Hedri nob. Ung.,	Matthaeus Szalatenik,		Christoph. Rossa,	Thomas Targy nobil. Ung.,	
Petrus Horanski nob.,	Ladislaus Szinnyei nob.,		Joann. Rotlauff,	Joannes Urbanovich,	
Casparus Hödri nob.,	Casimirus Szobkovich nob.,		Samuel Saborski nob.,	Matthaeus Zarzeki,	
Jacobus Jugovich,	Joann. Sztankai nob.,		Petrus Saskovich,	Petrus Zivecki	
Joann. Kalichmi,	Andreas Tarnoci nob.,		Matthias Stephanski,		
Franciscus Keglini,	Ludovicus Tarnoci nob.,		Nicolaus Tarnoci nobil.,		
Salamon Kirsner,	Joan. Tabanus,		Paulus Tobolinus		
Jacobus Kolter	Joann. Tobiss,				
	Blasius Tomkovich,				
	Casparus Ziwiecki				
56		1/5	26	23	13

Moral[is] th[eologiae] a[uditores]:

Petrus Gorecki, r. d. Venceslaus Kiszely nobil. Moravus, Michael Perinski nob., Paulus Polentinus nobil.

*Sapientia Salomonis (1649)*³⁹

parva	infima	principia	grammatica	syntaxis	poetica	rhetorica
	Samuel Bertoti,	Sigismundus Chemnicki nob. Ung.,	Christianus Beruald,	Andreas Harmath, nob. ung.,	comes Steph. de Csák,	
	com. Ladislaus de Csák,	Petrus Incedi nob. Ung.,	Joannes Dravecki,	Christophorus Horvath nob. Ung.,	Petrus Fekete nob. Ung.,	
	Joannes Polyak	Joan. Kis,	Paulus Dobolinus,	Georg. Horvath nob. Ung.,	Balthasar Lehocki. aud.,	
		Joannes Ormanich,	Georgius Drenyevicki,	Joannes Nagylesenyei,	Adalbertus Lehocki,	
		Joannes Urbanouich	Joannes Horanski,	Stephanus Nagylesenyei nob. Ung.,	Joannes Mokro	
			Joannes Horvat,	Petr. Robecius,		
			Michael Horvat,	Albertus Skultetus,		
			Georgius Kiseli,	Joan. Szolokovich,		

39 Archív Divadelného a filmového ústavu SAV. Čiastočne dostupné aj na internetovej stránke Sečéniho knižnice: http://www.arcanum.hu/oszk/lpext.dll/eRMK/5efc/5f5e/62f3#JD_RMNY2275 (21. 5. 2015), Sečéniho knižnica, Budapešť.

parva	infima	principia	grammatica	syntaxis	poetica	rhetorica
			Ladisl. Körtvilesi nob. Ung.,	Stephanus Török,		
			Georgius Laki nob. Ung.,	Joan. Varali,		
			Joannes Milcus,	Paul Zarzecki,		
			Joan. Rotlof,	Petrus Zivecki		
			Nicolaus Tarnoci nob. Ung.			
0	3	5	13	12	5	0

Moral[is] th[eologiae] a[uditores]:

*Paulus Polentinus Bohemus, theol. moral. aud., Jacobus Vincius Moravus
theol. mor. aud., R.D. Ignatius Patricius theol. mor. aud.*

S[anctus] Gerardus, Csanadiensis Episcopus (4. september 1650)⁴⁰

parva	infima	principia	grammatica	syntaxis	poetica	rhetorica
	David Belavari, nob. Ung.,	Sigismundus Chemnicki, nob.	Andreas Berseviczi,	Christianus Bervaldt,	Petrus Fekete nobil. Ung.,	c. Stephanus de Csák,
	Stephanus Desüfi nob. Ung.,	Franciscus Fekete, nob.,	com. Ladislaus Emericus de Csák,	Joannes Berzeviczei nob. Ung.,	Christophorus Horvath nob. Ung.,	Georgius Adamus Horvath,
	Daniel Hess, nob. Ung.,	Joannes Szikszai nob.,	Melchior Domik nobil. Ungarus, Petrus Incedi,	Paulus Dobolinus,	Joannes Nagylesenei nobil. Ungarus,	Balthasar Lehocki
	Adamus Kende, nob. Ung.	c. Ladislaus Vesseleni de Hadad principista	Joannes Lehocki,	Nicolaus Görgei nobilis Ungarus,	Albertus Scultetus	
	Ignatius Scheit		Adamus Pechi nobilis Ungarus,	Georgius Horvath nobil. Ungarus,		
			Stephanus Ravasz nob. Ungarus	Michael Horvath nob. Ungarus,		
				Georgius Kosztolani nobilis,		
				Aloysius Laki nobilis Ungarus,		

⁴⁰ http://www.arcanum.hu/oszk/lpext.dll/eRMK/5efc/5fbc/6334#JD_RMNY2328 (21. 5. 2015), Sečéniho knižnica, Budapešť.

parva	infima	principia	grammatica	syntaxis	poetica	rhetorica
				Georgius Robecius Polonus,		
				Martinus Szent-Iváni nob. Ungar.,		
				Nicolaus Tarnoci nobil. Ungarus,		
				Matthaeus Zarsecki		
0	5	5	7	12	4	3

Magnes Amoris Divini (vianočné prázdniny 1650)⁴¹

parva	infima	principia	grammatica	syntaxis	poetica	rhetorica
Andreas Basta nob.,	Matthias Debimski,	Matthias Almasi,	Joann. Bechkai nob.,	Joan. Beckai nob.,	Petrus Fekete nobil.,	Stephanus de Csák.,
Casparus Berzevici nob.,	Jacobus Dudek,	David Bellevari nob.,	Joann. Berkovski,	Christianus Bervvalt nob.,	Christophorus Horvath nob.,	Joan. Jablonski nob.,
Joann. Bersevici nob.,	Matthias Faber,	Samuel Bertoti nob.,	Andreas Bersevici nob.,	Joan. Berzevicei nob.,	Christoph. Michaëlis,	Balthasar Lehoczki nob.,
Jacobus Dudek,	Jacobus Robecula,	Stephanus Desófi nob.,	Ludovicus Bersevici nob.,	Steph. Berzevicei nob.,	Andreas Harmath nob. Ung.,	Casimirus Markievicz nobil.,
Francis. Fekete nob.,	Joann. Krakovski,	Matthias Dobovai nob.,	Franc. Bochenki,	Stephan. Budovnicki,	Joannes Nagylesenyei nob.,	Matthias Mokro nob.
Ludovicus Frelich nob.,	Joann. Michaëlis,	Joan. Dovorani,	Blasius Boriczka.,	Sigismund. Czernicki nob.,	Jacobus Rosza,	
Georg. Gladiator,	Joann. Sartoris,	Joann. Dravecki nob.,	Ladislaus de Csák.,	Alb. Gladeczek nob.,	Laurentius Saskevicz,	
Steph. Görgei nob.,	Matthias Sartoris,	Samuel Draveczki nob.,	Joann. Dipkovicz,	Valent. Griakuski,	Albertus Skultetus,	
Sebast. Griebek,	Ignatius Scheitt nobil.,	Adamus Görgei nob. Ung.,	Andreas Hartyani nob. Ung.,	Petr. Goreczki,	Casimirus Sobkovicz nobil.,	
Philippus Heiduk,	Leonardus Varecki	Gabriel Görgei nob. Ung.,	Petrus Horanski nob.,	Steph. Görgei nob.,	Joan. Szolakovicz,	
Georgius Horvath nob.,		Casparus Hedri nob. Ung.,	Emericus Huszar nob.,	Joann. Horvath nob.,	Petrus Zivecki,	
Christoph. Cheglinski,		Andr. Horvath nob.,	Alexander Jablonski nob.,	Petrus Incedi nob.,		
Franciscus Cheglinski,		Salamon Kisner,	Francisc. Keglini,	Georg. Kiszeli,		

⁴¹ Archív Divadelného a filmového ústavu SAV. Čiastočne dostupné aj na internetovej stránke Sečéniho knižnice: [http://www.arcanum.hu/oszk/lpext.dll/eRMK/5efc/5fbc/632c.\(21. 5. 2015\).](http://www.arcanum.hu/oszk/lpext.dll/eRMK/5efc/5fbc/632c.(21. 5. 2015).)

parva	infima	principia	grammatica	syntaxis	poetica	rhetorica
Petrus Janek,		Lucas Kluhoschovszki,	Blasius Kemchik,	Ladislaus Körtvélesi nobil. Ung.,		
Valentin Kaffski,		Albert Kurpius,	Emericus Kiss nobil.,	Fabjanus Kosseczki,		
Samuel Kirschner,		Johan. Lehocki nob.,	Vencesl. Kiszeli nob.,	Georgius Kosztolany nob.,		
Jacobus Kolter,		Joann. Malichki,	Stephan. Komáromi nobil.,	Albertus Krausovvski,		
Georgius Kosmus,		Joannes Manovita,	Georg. Kopiczinski,	Georgius Laki nob.,		
Jacobus Kotlekus,		Matthias Margas.,	Paul. Polentinus nob. Ung.,	Petrus Manovski,		
Joann. Kramar,		Bartholom. Ormanicz,	Stephanus Ravasz nob. Ung.,	Andreas Martinovvski,		
Jacob. Mraz nob.,		Laurent. Sagittarius,	Georg. Reneska,	Alexand. Nagylesenyei nob.,		
Simon Petrikovski,		Petrus Saskovich,	Mich. Repasi nob.,	Mich. Perinski,		
Jacobus Robeci,		Christoph. Slenka	Matth. Saliternik,	Simon Petrikovski.,		
Christoph. Slenka,		Franciscus Suabi nob.,	Martinus Sombori,	Joan. Regulus,		
Joann. Soós nob.,		Ladislaus Szinnyei nob.,	Jacobus Snyurka,	Georg. Robecius.,		
Joan. Stankai nob.,		Blasius Tomkovicz,	Laurent. Szuchaki,	Joann. Rotlauff,		
Matthaeus Stephanski,		Ludovicus Tarnoci nob.,	Thomas Targi nob. Ung.,	Christoph. Rosza.,		
Jacobus Suatkovich,		Samuel Zaborski nobil.,	Nicolaus Tarnoci nobilis,	Georg. Sartoris,		
Joann. Trinkai nob.,			Joann. Tauber Viennensis,	Joan. Tabanus,		
Caspar Ziveczki			Georg. Vatekovvski,	Paulus Tobolinus,		
			Matthias Vidkovicz	Joan. Urbanovicz,		
				Georg. Vatecovvski, Matthaeus Zarzycki		
30	10	28	32	33	11	5

Použitá literatúra

- BIZOŇOVÁ, M.: Spoločnosť Ježišova a jej charakteristika. In: NOVOTNÁ, M. (ed.): *K počiatkom jezuitov na Spiši : Ján Voško – z reštaurátorskej tvorby*. Levoča, 2013, s. 9–35.
- CESNAKOVÁ-MICHALCOVÁ, M.: *Kapitoly z dejín slovenského divadla od najstarších čias po realizmus*. Slovenská akadémia vied, 1967.

- HORVÁTH, P.: Exulantské a katolícke tlače vydané Vavrincom Brewerom (1625 – 1664). In: *Kniha '97 – '98*. Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry. Martin, 2000, s. 145–157.
- HROMJÁK, L.: Snahy o povýšenie Spišského prepoštstva na biskupstvo. In: HROMJÁK, L. (ed.): *Z dejín Spišského prepoštstva*. Zborník medzinárodnej konferencie pri príležitosti 800. výročia prvej známej písomnej zmienky o Spišskom prepoštstve. Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojaššáka. Spišské Podhradie, 2010, s. 71–94.
- CHALUPECKÝ, I.: K začiatkom jezuitského školstva v Levoči. In: CSONTOS, L. (ed.): *Jezuitské školstvo včera a dnes*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie 12. októbra 2006 v Trnave. Trnava, 2006, s. 167–173.
- JACKOVÁ, M.: *Divadlo jako škola ctnosti : Jezuitské školské drama v Praze v první polovině 18. století*. Praha, 2011.
- KAČIC, L.: Jezuitská školská hra a hudba na Slovensku v 17. – 18. storočí. In: CSONTOS, L. (ed.): *Jezuitské školstvo včera a dnes*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie 12. októbra 2006 v Trnave. Trnava, 2006, s. 175–188.
- KRET, A.: Divadlo na Spiši : Od počiatku po meruôsme roky : Fakty a problémy súvisiace s prípravou ucelených dejín divadla regiónu. In: *Slovenské divadlo*, 54, 2006, s. 345–348.
- LUKÁCS, L. S. I.: *Catalogi Personarum et Officiorum Provinciae Austriae S.I., III (1641 – 1665)*. Romae : Institutum Historicum S.I. Via dei Penitenzieri 20, 1995.
- NEGBEN, Ch.: Theater. <http://ieg-ego.eu/de/threads/europaeische-medien/medien-des-religioesen-transfers/christoph-nebgen-religioeses-theater-jesuitentheater> (21. 5. 2015).
- MARSINA, R.: Noviciát Spoločnosti ježišovej pre Uhorsko v Trenčíne (1655 – 1772). In: CSONTOS, L. (ed.): *Jezuitské školstvo včera a dnes*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie 12. októbra 2006 v Trnave. Trnava, 2006, s. 161–165.
- OLEJNÍK, V.: Dejiny Spišského kolégia – Dejiny Spišskej rezidencie. In: NOVOTNÁ, M. (ed.): *K počiatkom jezuitov na Spiši : Ján Voško – z reštaurátorskej tvorby*. Levoča, 2013, s. 36–63.
- OLEJNÍK, V.: Spišskí prepošti od bitky pri Moháči po vznik Spišského biskupstva. In: HROMJÁK, L. (ed.): *Z dejín Spišského prepoštstva*. Zborník medzinárodnej konferencie pri príležitosti 800. výročia prvej známej písomnej zmienky o Spišskom prepoštstve. Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojaššáka. Spišské Podhradie, 2010, s. 129–157.
- OLEJNÍK, V.: Synopsa dejín Spišskej rezidencie Spoločnosti Ježišovej od jej príchodu na Spiš. In: NOVOTNÁ, M. (ed.): *Acta Musaei Scepusiensis : Pohľady do minulosti VII*. Slovenské národné múzeum – Spišské múzeum v Levoči. Levoča, 2007, s. 113–150.
- PARK, J.: Not Just University Theatre : The Significance of Jesuit School Drama in Continental Europe. In: WETMORE, K. J. (ed.): *Catholic Theatre and Drama : Critical Essays*. California, 2010, s. 29–45.

- STAUD, G.: *A Magyarországi Jezsuita Iskolai Színjátékok Forrásai I. 1561 – 1773*. Fontes Ludorum Scenicorum in Scholis S.J. Hungariae. Pars prima. Budapest, 1984.
- ŠIMONČIČ, J.: Školstvo Spoločnosti Ježišovej na Slovensku 1561 – 1773. In: CSONTOS, L. (ed.): *Jezuitské školstvo včera a dnes*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie 12. októbra 2006 v Trnave. Trnava, 2006, s. 37–62.
- ŠPIRKO, J.: Ku 400. výročiu Spoločnosti Ježišovej. In: *Kultúra*, 1941, 5–6, s. 1–8.
- VARŠO, M.: Jezuitské divadlo v Spišskej Kapitule : Divadelné drámy z polovice 17. stor. In: *Slovenské divadlo*, 62, 2014, s. 188–202.

ThDr. Miroslav Varšo
Ústav divadelnej a filmovej vedy
Slovenskej akadémie vied
Dúbravská cesta 9, 845 02 Bratislava
e-mail: varso.miroslav@gmail.com